

Grenseffectenrapportage 2018

Dossier 2: De kwalificerende buitenlandse belastingplicht ('90% regeling'): een voorlopige ex post effectenbeoordeling

Universiteit Maastricht

Grenseffectenrapportage 2018

Dossier 2: De kwalificerende buitenlandse belastingplicht ('90% regeling'): een voorlopige ex post effectenbeoordeling

Prof. dr. Maarten Vink
Johan van der Valk
Sem Duijndam

Het Institute for Transnational and Euregional cross border cooperation and Mobility / ITEM is de spil van wetenschappelijk onderzoek, advisering, kennisuitwisseling en trainingsactiviteiten omtrent grensoverschrijdende samenwerking en mobiliteit.

ITEM is een initiatief van Universiteit Maastricht (UM), het Nederlands Expertise en Innovatiecentrum Maatschappelijke Effecten Demografische krimp (NEIMED), Zuyd Hogeschool, de Gemeente Maastricht, de Euregio Maas-Rijn (EMR) en de Provincie Limburg (NL).

Inhoudsopgave

1. Inleiding	1
2. Doelstellingen en methoden van het onderzoek	2
2.1 Thema's en indicatoren: waarom de 90%-regeling belangrijk is en meting van de effecten ervan	2
2.2 Samenvatting van de ex-ante beoordeling van vorig jaar	4
2.3 Een voorlopige ex-post beoordeling.....	4
3. Gegevens en methode.....	5
3.1 Gegevens en definities	5
3.2 Wijzigingen in gegevens ten opzichte van het vorige rapport	6
4. Empirische analyse	7
4.1 Algemeen overzicht van niet-ingezeten werknemers in Nederland	7
4.2 Niet-ingezeten werknemers in grensregio's.....	10
4.3 Een voorlopige ex-post beoordeling: door de tijd heen veranderende trend?	11
5. Conclusie, beperkingen en toekomstig onderzoek	12
5.1 Conclusie.....	12
5.2 Beperkingen.....	12
5.3 Wat is de volgende stap?.....	13
Appendix.....	15

2. De kwalificerende buitenlandse belastingplicht ('90%-regeling'): een voorlopige ex-post effectenbeoordeling

1. Inleiding

De kwalificerende buitenlandse belastingplicht (hierna: KBB), die op 1 januari 2015 van kracht werd, bepaalt dat niet-ingezetene belastingplichtigen in Nederland in aanmerking kunnen komen voor dezelfde aftrekposten en belastingvoordelen als ingezetene belastingplichtigen, maar alleen als zij ten minste 90 procent van hun totale inkomen in Nederland verdienen. In het kader van de nieuwe regeling lopen niet-ingezetene werknemers het risico dat ze belastingvoordelen mislopen (bijv. hypotheekrenteaftrek voor een door de eigenaar bewoonde woning) als zij minder dan 90% van hun totale inkomen in Nederland verdienen en in hun woonland niet voldoende belastbaar inkomen hebben. Daarnaast kan de regeling met name van invloed zijn op grensarbeiders en kan deze nadelige economische gevolgen hebben als de niet-ingezetene werknemers er de voorkeur aan geven in een ander land te werken dan Nederland. In een dergelijk scenario moeten werkgevers in grensregio's zich zorgen maken, aangezien de meerderheid van niet-ingezetene werknemers werkzaam is in gebieden langs de Nederlandse grens.

In deze inventaris van de mogelijke effecten van de KBB richten we ons op de groep die werkzaam is in Nederland maar niet in Nederland woont omdat dit waarschijnlijk de grootste groep is waarop de regeling van invloed is. Deze effectenbeoordeling van de "90%-regeling" is een vervolg op de ex-ante effectenbeoordeling in de ITEM Grenseffectenrapportage 2017.¹ In vergelijking met de vorige beoordeling omvat zij een uitgebreide effectenanalyse met behulp van onderzoek naar de populatie van niet-ingezetene werknemers in Nederland tussen 2014 en 2016. Hiermee is deze populatie dus twee jaar vóór en twee jaar na de invoering van de KBB onderzocht. Deze voorbereidende ex-post analyse heeft tot doel trends te onderzoeken in de aantallen niet-ingezetene werknemers. Zo kan worden vastgesteld of er opmerkelijke veranderingen zijn opgetreden in de aantallen niet-ingezetene werknemers in Nederland en in de samenstelling van deze groep sinds de invoering van de 90%-regeling.

Dit dossier heeft de volgende structuur: In het eerste deel wordt het onderzoeksplan beschreven waarmee de gevolgen van de KBB bestudeerd worden. Dit deel beschrijft eerst de uitkomsten van de rapportage van vorig jaar. Vervolgens wordt uitleg gegeven over het onderdeel van het onderzoeksplan dat in dit dossier wordt uitgevoerd. Tenslotte geeft dit deel een overzicht van onderzoek dat nog op uitvoering wacht. Het tweede gedeelte van dit dossier beschrijft de gegevens en definities die worden gebruikt voor de empirische analyse. Het derde deel omvat de resultaten en een verklaring van de empirische analyse. Dit wordt gevolgd door een conclusie en een beschrijving van de beperkingen van dit onderzoek.

¹ Vink, M., van der Valk, J., Schaper, M., & Schmidt, L. (2017). Grenseffectenrapportage 2017, Dossier 6. ITEM

2. Doelstellingen en methoden van het onderzoek

2.1 Thema's en indicatoren: waarom de 90%-regeling belangrijk is en meting van de effecten ervan

De 90%-regeling, die op 1 januari 2015 van kracht werd, bepaalt dat niet-ingezeten belastingplichtigen in Nederland in aanmerking kunnen komen voor dezelfde aftrekposten en belastingvoordelen als ingezeten belastingplichtigen indien zij ten minste 90 procent van hun totale inkomen in Nederland verdienen. De KBB vervangt het keuzestelsel, waarbinnen niet-ingezeten belastingplichtigen konden kiezen voor dezelfde fiscale behandeling als ingezeten belastingplichtigen, ook wanneer zij minder dan 90 % van hun totale inkomen in Nederland verwierven. In het nieuwe stelsel komen niet-ingezeten belastingplichtigen alleen in aanmerking voor de status van buitenlandse belastingplichtige als ze 90% van hun totale inkomen in Nederland verwerven en zijn ze hiervan uitgesloten wanneer hun inkomen onder deze drempel blijft.

Zowel het keuzestelsel als de KBB vormen een reactie op het arrest *Schumacker* van het Hof van Justitie van de Europese Unie (HvJEU). De prejudiciële beslissing van het HvJ in de zaak *Schumacker* verplicht EU lidstaten ertoe buitenlandse belastingplichtigen die hun gehele of nagenoeg gehele inkomen in Nederland verwerven dezelfde persoonlijke aftrekposten te laten genieten als binnenlandse belastingplichtigen.² Na het oordeel van het HvJEU dat het genieten van deze persoonlijke voordelen, zoals vereist door de EU-wetgeving, niet afhankelijk mag worden gemaakt van het al dan niet uitoefenen van een optie door de belastingplichtige,³ heeft de Nederlandse wetgever het keuzestelsel afgeschaft en vanaf 2015 een verplichte inkomensgrens van 90% ingesteld om te komen tot een herdefiniëring van de doelgroep die de voordelen van de *Schumacker*-doctrine geniet. Dit is aantoonbaar in tegenspraak met het oorspronkelijke standpunt van de wetgever bij de introductie van de *Nederlandse Wet Inkomstenbelasting 2001*, alsook met jurisprudentie van het HvJ, waarin het hof een arbitraire drempel voor het definiëren van het totale inkomen van buitenlandse belastingplichtigen expliciet afkeurt.⁴ In februari 2017 wees het HvJEU op verzoek van de Hoge Raad een prejudicieel arrest in de zaak X, ook wel bekend als 'de Spaanse voetbalmakelaar'.⁵ In deze zaak oordeelde het HvJEU dat deze ingezeten belastingplichtige in Spanje, die 60% van zijn totale inkomen in Nederland verwierf en 40% in Zwitserland, in aanmerking kwam voor Nederlandse hypotheekrente-aftrek. Het HvJEU-arrest betwist daarmee de door de wetgever gehanteerde definitie van de *Schumacker*-doctrine voor zelfstandigen, omdat dit arrest het genieten van persoonlijke fiscale voordelen niet afhankelijk maakt van het al dan niet voldoen aan een bepaalde inkomensgrens, maar laat afhangen van de vraag of deze voordelen kunnen worden genoten in het woonland. Indien het woonland niet in staat is deze voordelen toe te kennen (mogelijk omdat een onvoldoende deel van het inkomen daar belastbaar is), zo besloot het HvJEU, dient de lidstaat waar de belastingplichtige niet ingezeten is deze voordelen toe te kennen naar rato van de inkomsten die de niet-ingezeten belastingplichtige in dat land verworven heeft. De Hoge Raad nam dit besluit over in een arrest van mei 2017 en verwees de zaak terug naar een lagere

² HvJEU 14 februari 1995, zaak 279/93 (*Schumacker*), Jur. 1995, blz. I-225.

³ HvJEU 18 maart 2010, zaak-440/08 (Gielen), NTFR 2010/795, Jur. 2010, blz. I-2323.

⁴ HvJEU 10 mei 2012, zaak C-39/10 (Commissie v. Estland), NTFR 2012/1371; HvJEU 09 februari 2017, zaak C-283/15 (X).

⁵ HvJEU 09 februari 2017, zaak C-283/15 (X). Zie ook H. Arts and J. Korving, De kwalificerende buitenlandse belastingplicht van art. 7.8 IB en het EU-recht. In: Grenseffectenrapportage 2016, Institute for Transnational and Euregional cross border cooperation and Mobility/ITEM, pp. 188-198.

rechtbank.⁶ Tijdens het samenstellen van deze rapportage (1 augustus 2018) was het nog onduidelijk hoe de Nederlandse overheid dit besluit gaat uitvoeren, mogelijk via een herziening van de KBB.

Tabel 1: Uitgangspunten, benchmarks en indicatoren voor de evaluatie van de effecten van de KBB op de sociaal-economische ontwikkeling

Thema	Principes	Benchmarks	Indicatoren
Sociaal-economische ontwikkeling	Vrij verkeer van werknemers (artikel 45 VWEU) Vrijheid van vestiging (voor zelfstandigen) (artikel 49 VWEU) Grensoverschrijdende mobiliteit als stimulans voor sociaal-economische ontwikkeling, vooral in de grensregio's.	De situatie op 1 januari 2015, toen de KBB werd geïntroduceerd.	(dit effectenonderzoek) Het aantal niet-ingezeten werknemers in Nederland voor/na de introductie van de KBB. De verschillende effecten naar nationaliteit en arbeidssector. (in toekomstige effectenstudies) De verschillende effecten op personen met fulltime / parttime werk en zelfstandigen. Individuele mobiliteits- en arbeidstrajecten.

Naast de duidelijke juridische implicaties ten aanzien van de beginselen van Europese integratie, onderzoeken we in deze rapportage tevens de effecten van de KBB op de sociaal-economische ontwikkeling (zie tabel 1). Vooral in het buitenland verblijvende (d.w.z. niet-ingezeten) Nederlandse onderdanen die in Nederland werken kunnen hiervan negatieve gevolgen ondervinden, aangezien zij waarschijnlijk op de hoogte zijn van de Nederlandse belastingwetgeving. Het is denkbaar dat een Nederlands staatsburger een pand in zijn/haar woonland heeft gekocht in de veronderstelling hiervoor evenveel hypotheekrenteaf trek te zullen genieten als binnenlandse belastingplichtigen, ook wanneer hij/zij minder dan 90 procent van zijn inkomsten in Nederland verwerft. In deze situatie is echter per 1 januari 2015 verandering gekomen, waardoor personen die minder dan 90% van hun totale inkomen in Nederland verwerven niet langer profiteren van deze aftrekposten terwijl zij wel loonbelasting betalen. Het HvJEU beschouwt deze wet als een schending van het recht op vrije vestiging van zelfstandige ondernemers (art. 49 VWEU).⁷

De kwalificerende buitenlandse belastingplicht (de 90%-regeling) heeft waarschijnlijk een negatief effect op de arbeidsmobiliteit in de grensregio's en op de aantallen niet-ingezeten werknemers. Dit

⁶ Hoge Raad, 12 mei 2017, zaak 13/03468, ECLI:NL:HR:2017:848.

⁷ HvJEU 16 oktober 2008, zaak C-527/06 (Renneberg), NTFR 2008/2144, Jur. 2008, I-7735

is problematisch omdat veel werkgevers profiteren van arbeidsmobiliteit binnen de EU om arbeidstekorten of tekorten aan vaardigheden op te lossen. De verwachting is dat werkgevers meer prikkels zullen moeten bieden om ervaren en geschoolde niet-ingezeten werknemers voor hun bedrijf te behouden, omdat de indirecte kosten voor een aantal niet-ingezetenen zullen stijgen onder de nieuwe regeling.

2.2 Samenvatting van de ex-ante beoordeling van vorig jaar

Om een schatting te maken van de mogelijke grenseffecten van de KBB, bevatte de rapportage van vorig jaar een analyse van de populatie van niet-ingezeten werknemers in Nederland sinds 1 december 2014. Daaruit bleek dat er op dat moment 131.200 werknemers in Nederland werkten zonder er te wonen. Het merendeel van deze 'niet-ingezeten werknemers' was woonachtig in België, Duitsland en Polen en in het bezit van de Belgische, Nederlandse, Duitse of Poolse nationaliteit. Duitse en Belgische niet-ingezetenen werkten doorgaans fulltime in Nederland, terwijl Poolse werknemers vaak in deeltijd werkten. De verwachting was dat deeltijdwerkers waarschijnlijk in mindere mate zouden voldoen aan de KBB dan voltijdwerkers, wellicht omdat ze een andere bron van inkomsten elders moeten aanboren om hun financiële verplichtingen na te komen. Als de KBB effect heeft op de arbeidsmobiliteit, is dit effect waarschijnlijk verschillend per sector. Uit de rapportage blijkt dat de commerciële dienstensector wellicht het meest kwetsbaar is voor de gevolgen van de KBB, aangezien daar de meeste niet-ingezeten werknemers werkzaam waren (65,2%). Tenslotte bleek de bezorgdheid over de effecten van de KBB het hoogst in de Nederlandse grensregio's, aangezien het merendeel van de niet-ingezeten werknemers (63,4%) werkzaam was in de 14 COROP-gebieden langs de Duits-Nederlandse en Belgisch-Nederlandse grens. Als deze niet-ingezeten werknemers zouden beslissen Nederland te verlaten en in een ander land te gaan werken vanwege de KBB, zou dit nadelige economische gevolgen kunnen hebben voor deze grensregio's.

2.3 Een voorlopige ex-post beoordeling

De beoordeling van dit jaar is een replicatie en uitbreiding van die van vorig jaar en vormt een voorlopige ex-post effectenbeoordeling van de KBB op basis van een analyse van de periode 2013-2016. De eerste stap na het verslag van vorig jaar is het ontwikkelen van een uitgebreidere ex-ante benadering door raming van het aantal niet-ingezeten werknemers in Nederland en hun kenmerken voor de jaren 2013 en 2014. Dit zijn de laatste jaren voorafgaand aan de wetswijziging van 1 januari 2015, waarin de status van de kwalificerende buitenlandse belastingplichtige ingevolge artikel 7.8 van de Nederlandse wet op de inkomstenbelasting 2001 werd herzien. Deze raming geeft aan hoeveel personen en welke demografische subgroepen waarschijnlijk getroffen worden door de wetswijziging. Daarnaast maakt zij analyse mogelijk van relevante trends van vóór de invoering van de KBB. Bovendien dient de raming als een nulmeting waartegen de statistieken van de ex-post evaluatie kunnen worden afgezet.

Diezelfde ramingstechniek kan vervolgens worden toegepast op de jaren 2015 en 2016, de meest recente jaren na invoering van de KBB waarover het CBS gegevens heeft (toekomstige analyses kunnen een groter aantal jaren beslaan). De uitkomsten hiervan kunnen dan dienen als een voorlopige ex-post analyse van de gevolgen van de 90%-regeling. Zo bieden zij niet alleen een indruk van de mogelijke, maar ook van de *werkelijke* effecten van de wetgeving. Dit is mogelijk door de trends in het aantal niet-ingezeten werknemers in de periode vóór de wetgeving van kracht werd

(2013, 2014) te vergelijken met de ontwikkelingen na de inwerkingtreding (2015, 2016). De verwachting is dat de 90%-regeling het niet-ingezeten werknemerschap in Nederland minder aantrekkelijk maakt. Deze analyse laat dus zien of het aantal niet-ingezeten werknemers (relatief gezien) daalt sinds 2015. Meer in het algemeen kunnen wij de ontwikkelingen in de tijd waarnemen van de aantallen niet-ingezeten werknemers in Nederland en hun (demografische) kenmerken. Het doel van de ex-post beoordeling is na te gaan of er sprake is van een trendbreuk sinds de invoering van de 90%-regeling.

3. Gegevens en methode

3.1 Gegevens en definities

De datasets en definities die worden gebruikt in dit dossier zijn grotendeels dezelfde als die in de rapportage van vorig jaar⁸. Dit dossier gebruikt eveneens gegevens uit de *polisadministratie* in combinatie met gegevens uit de Gemeentelijke Basis Administratie (GBA) om niet-ingezeten werknemers te herkennen. Deze rapportage gebruikt echter gegevens over de gehele periode 2013-2016, in plaats van alleen over 2014. De *polisadministratie* bevat gegevens van werknemers in vaste dienst, d.w.z. op wier maandsalaris werkgevers loonheffing inhouden. De GBA bevat juist persoonlijke gegevens, zoals woonadres, leeftijd en geslacht van iedereen die in een Nederlandse gemeente ingeschreven staat en woont. Door het koppelen van deze datasets kan dus het aantal niet-ingezeten werknemers worden vastgesteld. De definitie van een niet-ingezeten werknemer is: iemand die in Nederland loonbelasting betaalt maar er niet woont. Het betreft dus personen die wel zijn opgenomen in de *polisadministratie* maar niet zijn ingeschreven in de Gemeentelijke Basis Administratie (zie het verslag van vorig jaar voor een uitgebreidere beschrijving van deze datasets en de operationalisering van niet-ingezeten werknemers). Het koppelen van deze datasets maakt het ook mogelijk een aantal achtergrondkenmerken van deze populatie te analyseren. Er zijn gegevens beschikbaar over geslacht, leeftijd⁹, woonland, nationaliteit, arbeidssector en 'werkregio', d.w.z. het gebied waarin een niet-ingezeten werknemer werkzaam is.

De achtergrondkenmerken zijn als volgt geconceptualiseerd: nationaliteit verwijst naar het land waarvan de niet-ingezeten werknemer staatsburger is, terwijl woonland eenvoudigweg wordt gedefinieerd als het land waar de niet-ingezeten werknemer woont. De meeste niet-ingezetenen zijn Belgen, Nederlanders, Duitsers of Polen en zij wonen in België, Duitsland of Polen. De statistieken in de empirische analyse (zie verderop) hanteren dan ook deze categorieën. De categorie "overige" omvat daarbij alle andere nationaliteiten of woonlanden. In navolging van de statistische nomenclatuur van de economische activiteiten in de Europese Gemeenschap (NACE), worden niet-ingezetenen ook ingedeeld naar arbeidssector. Banen worden toegewezen in NACE en vervolgens geaggregeerd in vier sectoren: (1) landbouw, (2) industriële banen, bijv. in de textielproductie, (3) commerciële dienstverlening in de particuliere sector (zoals bankwezen, handel of marketing), alsmede de (4) publieke en sociale diensten, waaronder banen in het onderwijs en de verpleging. Daarnaast worden grensregio's in deze rapportage gedefinieerd als de Nederlandse NUTS3/COROP-gebieden die direct langs de Nederlands-Belgische en Nederlands-Duitse grens liggen. Nederland telt

⁸ Vink, M., van der Valk, J., Schaper, M., & Schmidt, L. (2017). Grenseffectenrapportage 2017, Dossier 6. ITEM

⁹ De analyse maakt geen gebruik van gegevens over de verdeling van niet-ingezeten werknemers over leeftijdsgroepen, aangezien deze slechts voor gemiddeld 33 procent van de onderzoekspopulatie beschikbaar waren.

40 COROP-gebieden, waarvan 14 grensregio's. Vijf daarvan bevinden zich langs de Belgische grens (Zeeuwsch-Vlaanderen, Overig Zeeland, West-Noord-Brabant Midden-Noord-Brabant Zuidoost-Noord-Brabant), zeven langs de Duitse grens (Oost-Groningen, Zuidoost-Drenthe, Noord-Overijssel, Twente, Achterhoek, Arnhem/Nijmegen, Noord-Limburg) en twee grenzen aan België en aan Duitsland tegelijk (Midden-Limburg en Zuid-Limburg). Onze definitie van grensregio betreft alleen Nederland en dus niet de Duitse of Belgische NUTS3-gebieden die een grens met Nederland delen. Deze informatie is nog steeds niet beschikbaar omdat de gegevens over niet-ingezetenen werknemers alleen hun woonland omvatten en niet hun exacte woonadres buiten Nederland.

3.2 Wijzigingen in gegevens ten opzichte van het vorige rapport

De gegevens die in deze beoordeling worden gebruikt zijn niet helemaal dezelfde als die in het vorige onderzoek naar de grenseffecten van de kwalificerende buitenlandse belastingplicht. Dat heeft meerdere redenen: Ten eerste hanteert het CBS een nieuwe methodiek voor het vaststellen van de plaats waar werknemers werken: de 'werkregio'. Hierdoor verandert dus mogelijk het vastgestelde aantal niet-ingezetenen werknemers in grensregio's, een van de belangrijkste statistieken in onze analyse. Deze gewijzigde methodiek wordt met terugwerkende kracht toegepast tot 2014. De oude methodiek blijft dus in gebruik voor de jaren vóór 2014. Als gevolg hiervan zijn alle veranderingen in de 'werkregio' van niet-ingezetenen werknemers tussen 2013 en 2014 ofwel toe te schrijven aan daadwerkelijke veranderingen, ofwel aan veranderingen in de methodiek. Daarom moeten zij omzichtig worden behandeld.

Ten tweede liggen de datasets van het CBS niet vast; zij worden voortdurend bijgewerkt als er nieuwe informatie beschikbaar is. Dit kan leiden tot discrepanties wanneer hetzelfde jaar op twee verschillende momenten wordt geanalyseerd. In ons geval werd het jaar 2014 geanalyseerd in het verslag van vorig jaar én in het huidige rapport. We verwachten dan ook dat de uitkomsten voor dat jaar (2014) iets zullen verschillen, omdat de gegevens in de huidige dataset actueler zijn dan die in de dataset van vorig jaar.

Ten derde richten bureaus voor de statistiek zich bij het verzamelen en analyseren van hun gegevens doorgaans op mensen binnen hun respectieve landsgrenzen. Het verzamelen van statistische gegevens over het woonland van niet-ingezetenen werknemers is nieuw en vormt dus een behoorlijke uitdaging. Aangezien de methodiek voor het verzamelen van deze statistieken voortdurend wordt verfijnd, is het niet verwonderlijk dat enige discrepantie kan optreden tussen de uitkomsten van de huidige analyse en van die van vorig jaar.

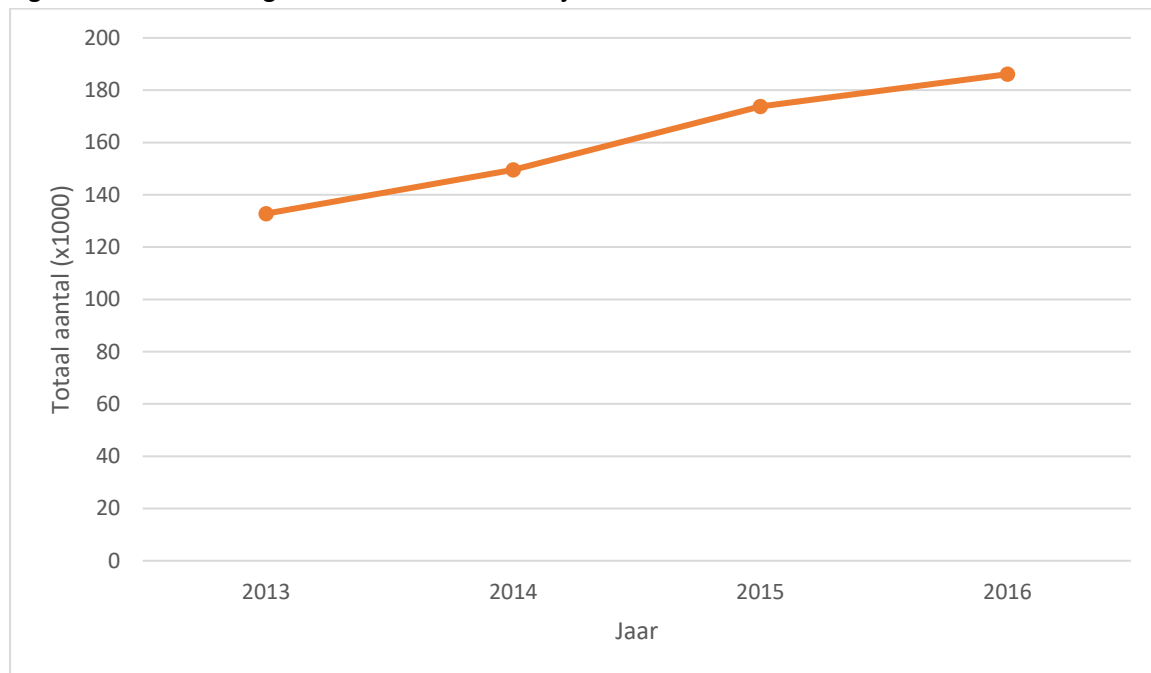
Tenslotte zijn er, in tegenstelling tot in het vorige verslag, geen gegevens beschikbaar over de arbeidssituatie van niet-ingezetenen werknemers. Dit betekent dat wij niet kunnen beoordelen of een niet-ingezetenen werknemer parttime of fulltime werkt. Bij gebrek aan bruikbare fiscale gegevens (zie paragraaf 4.2 voor meer informatie hierover), kunnen de gegevens over de arbeidssituatie een eerste indicatie geven van het aantal niet-ingezetenen werknemers dat minder dan 90% van hun inkomen in Nederland verwerft. De verwachting is immers dat deeltijdwerkers in mindere mate aan de 90%-regeling zullen voldoen dan voltijdwerkers, omdat ze mogelijk nog een andere bron van inkomsten in een ander land moeten genereren om hun financiële verplichtingen na te komen. Deze gegevens zijn niet beschikbaar omdat het onmogelijk bleek deze nog vóór publicatie van deze

rapportage aan te leveren en aan de nieuwe database toe te voegen. De verwachting is dat ze spoedig in de database zullen worden opgenomen en daarmee beschikbaar zullen komen voor analyse in toekomstig onderzoek.

4. Empirische analyse

Dit hoofdstuk bevat een uitgebreide ex-ante en een voorlopige ex-post beoordeling van de effecten van de KBB op niet-ingezeten werknemers in Nederland. Speciale nadruk ligt daarbij op de Nederlandse grensregio's, omdat deze het meest afhankelijk zijn van niet-ingezeten werknemers en daarom het meest beducht zouden moeten zijn voor de mogelijke negatieve effecten van de regeling voor de arbeidsmobiliteit van niet-ingezeten werknemers. In dit hoofdstuk wordt eerst een algemeen overzicht gegeven van niet-ingezeten werknemers in Nederland en vervolgens ingezoomd op de grensregio's.

Figuur 1: Aantal niet-ingezeten werknemers in de jaren 2013-2016

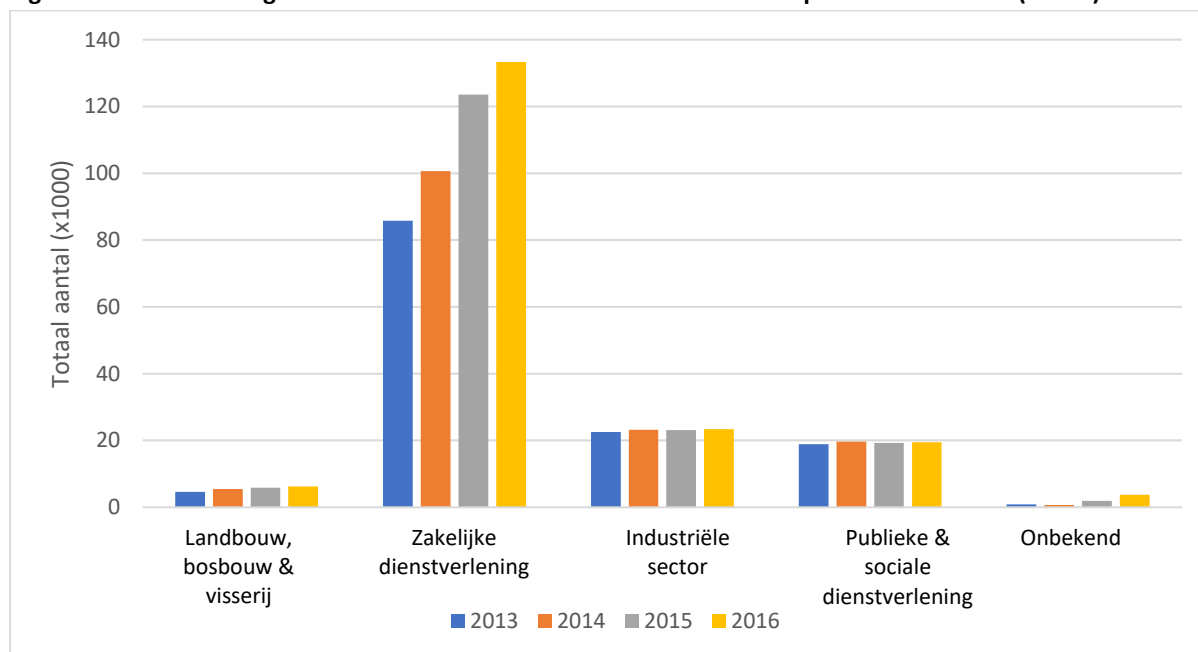
Bron: CBS

4.1 Algemeen overzicht van niet-ingezeten werknemers in Nederland

Figuur 1 geeft een overzicht van het aantal niet-ingezeten werknemers in Nederland over de jaren 2013-2016. De exacte cijfers staan in tabel 2, waarin tevens de nationaliteit en het woonland van de niet-ingezeten werknemers zijn opgenomen. Figuur 1 laat zien dat het aantal niet-ingezeten werknemers aanzienlijk is toegenomen in de periode 2013-2016. Terwijl het aantal niet-ingezeten werknemers nauwelijks boven 130.000 uitkwam in 2013, was dit in 2016 toegenomen tot ruim 185.000, een stijging van 40% binnen slechts vier jaar. Deze stijging is echter vooral te danken aan de grote toestroom van Poolse niet-ingezeten werknemers in deze periode. Tabel 3 laat zien dat het aantal niet-ingezeten Poolse werknemers met 36.500 toenam van 45.800 in 2013 naar 82.300 in 2016. Hiermee vormen zij verreweg de grootste groep niet-ingezeten werknemers in Nederland.

Deze werknemers wonen veelal in Polen (77.200 van de in totaal 82.300 Poolse niet-ingezeten werknemers in 2016). Enkele duizenden van hen wonen echter in Duitsland. Daarnaast nam ook het aantal niet-ingezeten werknemers met een andere nationaliteit dan de Belgische, Nederlandse, Duitse of Poolse aanzienlijk toe in de periode 2013-2016 (van 11.800 tot 26.000). De meeste van hen wonen in een ander buitenland dan België, Duitsland of Polen. Hoe interessant deze resultaten ook zijn, de verwachting is dat deze werknemers doorgaans slechts tijdelijk in Nederland zullen werken, vooral zij die in Polen wonen.¹⁰

Figuur 2: Aantal niet-ingezeten werknemers naar arbeidssector over de periode 2013-2016 (x1000)

Bron: CBS

Tabel 2: Aantal niet-ingezeten werknemers naar woonland en nationaliteit, 2013-2016 (x1000)

Land van verblijf			2013	2014	2015	2016
België	Nationaliteit	BE	13,9	14,1	14,2	14,7
		DE	0,2	0,2	0,2	0,2
		NL	20,9	21,1	21,0	21,1
		PL	0,3	0,3	0,3	0,4
		Overige	1,2	1,4	1,4	1,5
	Totaal		36,6	37,1	37,2	37,9
Duitsland	Nationaliteit	DE	15,4	14,2	14,3	13,9
		NL	15,8	16,1	16,3	16,4
		PL	2,7	2,8	4,1	4,6
		Overige	1,8	1,9	2,0	2,8
	Totaal		35,8	35,1	36,9	37,8

¹⁰ CBS. (2018, mei). "Third of Polish workers still here after 5 years." Opgehaald op: <https://www.cbs.nl/en-gb/news/2018/18/third-of-polish-workers-still-here-after-5-years>.

Polen	Nationaliteit	DE	0,9	0,9	0,9	0,8
		NL	0,9	0,9	1,1	1,2
		PL	42,8	53,9	71,5	77,2
		Overige	0,5	0,6	0,4	0,4
		Totaal	45,0	56,3	73,9	79,5
Overige	Nationaliteit	NL	3,4	4,2	4,1	4,4
		PL	0,1	0,1	0,1	0,1
		Overige	11,8	16,7	21,4	26,0
		Totaal	15,4	21,2	25,9	30,8
Totaal	Nationaliteit	BE	14,1	14,2	14,4	14,9
		DE	16,6	15,5	15,5	15,1
		NL	41,0	42,4	42,6	43,1
		PL	45,8	57,0	76,0	82,3
		Overige	15,3	20,5	25,2	30,7
		Totaal	132,8	149,6	173,8	186,1

Bron: CBS

We verwachten dat deze niet-ingezetenen werknemers, die dagelijks naar Nederland forenzen, in België of Duitsland wonen omdat deze landen direct aan Nederland grenzen. De sterk stijgende trend in het aantal niet-ingezetenen werknemers in Nederland kan in deze landen niet worden waargenomen. Het aantal niet-ingezetenen werknemers dat woonachtig is in België en Duitsland nam slechts licht toe: van 36.600 naar 37.900 in België en van 35.800 naar 37.800 in Duitsland. Zoals te verwachten, wonen Belgische werknemers die in Nederland werken zonder er te wonen hoofdzakelijk in België en Duitse werknemers die in Nederland werken zonder er te wonen voornamelijk in Duitsland. Het aantal niet-ingezetenen werknemers met de Belgische nationaliteit steeg in Nederland van 14.100 tot 14.900 in de periode 2013-2016, terwijl het aantal niet-ingezetenen werknemers met de Duitse nationaliteit een daling liet zien van 16.600 in 2013 tot 15.100 in 2016. De eerder beschreven toename van het aantal niet-ingezetenen werknemers dat in Duitsland woont is een gevolg van de stijging van het aantal werknemers met de Poolse of een andere nationaliteit: deze toename compenseert de afname in het aantal werknemers met de Duitse nationaliteit. Niet-ingezetenen van Nederland blijken veelal in België of Duitsland te wonen. Het aantal niet-ingezetenen werknemers in Nederland nam toe van 41.000 in 2013 naar 43.100 in 2016.

Naast woonland en nationaliteit zijn ook andere kenmerken van niet-ingezetenen werknemers het onderzoeken waard. Wanneer we naar geslacht kijken (zie daarvoor tabel A.1 van de appendix), dan zien we dat gemiddeld tweederde van de niet-ingezetenen man is, tegenover eenderde vrouw. Deze verhouding is nagenoeg gelijk gebleven in de periode 2013-2016. Desalniettemin zijn er verschillen per woonland. In België is de verhouding tussen mannen en vrouwen meer in balans, terwijl het percentage mannelijke niet-ingezetenen werknemers in de categorie 'overige' landen nog hoger ligt.

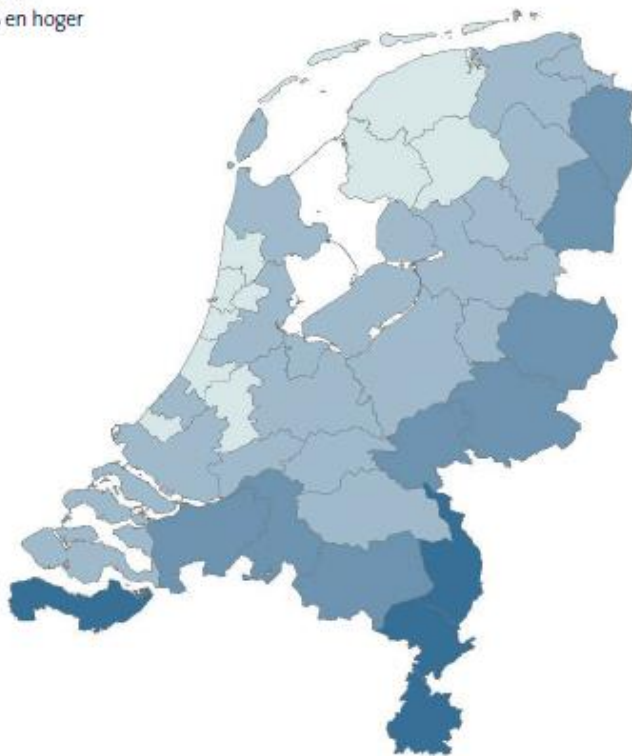
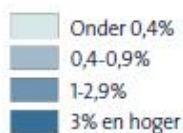
Figuur 2 geeft een overzicht van de sectoren waarin niet-ingezetenen werkten in de jaren 2013-2016. Tabellen A.2 t/m A.5 bevatten de exacte cijfers, evenals een opsplitsing naar de nationaliteit van de niet-ingezetenen werknemers. De meeste niet-ingezetenen werknemers werken in de commerciële dienstverlening. Zij hebben hoofdzakelijk de Poolse nationaliteit. Het is dan ook niet verwonderlijk dat het aantal niet-ingezetenen dat werkzaam is in de commerciële sector sterk is

toegenomen sinds 2013 (van 85.800 tot 133.300 in 2016) Deze stijging komt overeen met de forse toename van het aantal Poolse niet-ingezetenen tijdens diezelfde periode. Het aantal niet-ingezetenen dat werkzaam is in de industrie of de publieke en sociale dienstverlening ligt vrijwel constant rond 20.000. Beide sectoren nemen voornamelijk Nederlandse staatsburgers in dienst, hoewel er ook een aanzienlijk aantal Belgen en Duitsers in deze sectoren werkzaam is. In de landbouw, bosbouw en visserij werken maar weinig niet-ingezetenen. Daarin zijn ook geen opmerkelijke veranderingen waarneembaar. Het is daarnaast belangrijk op te merken dat het CBS alleen gegevens van geregistreerde niet-ingezetenen verzamelt. Het aantal niet-geregistreerde, niet-ingezeten werknemers ligt in de landbouw, visserij en bosbouw mogelijk veel hoger.

4.2 Niet-ingezeten werknemers in grensregio's

Meer dan de helft van de niet-ingezeten werknemers werkt in grensregio's. De meeste van hen wonen in België of Duitsland (zie tabel A.7 in de bijlage). Zoals verwacht wonen veruit de meeste niet-ingezeten werknemers in regio's langs de Duitse grens in Duitsland en in regio's langs de Belgische grens in België. Regio's die grenzen aan België en Duitsland tegelijk (Midden-Limburg en Zuid-Limburg) hebben, naast een aanzienlijk aantal Duitse ingezetenen, vooral Belgische ingezetenen in dienst. Het merendeel van de Poolse niet-ingezeten werknemers werkt in de andere Nederlandse COROP/NUTS3-gebieden. Hun aandeel in het totale aantal niet-ingezetenen in de grensregio's is echter ook aanzienlijk toegenomen.

Afbeelding 1: Niet-ingezeten werknemers die in België of Duitsland wonen naar NUTS3/COROP-gebied, als percentage van de totale werkzame beroepsbevolking voor het jaar 2016

Opmerking: Van ongeveer 25%-30% van de werknemers is niet bekend in welke COROP-regio ze werken. Deze percentages zijn echter vergelijkbaar voor ingezetenen en niet-ingezetenen werknemers. Zij zullen dus hoogstwaarschijnlijk de werkelijkheid benaderen, al dient hierbij de nodige omzichtigheid te worden betracht.

Bron: CBS

In deze rapportage richten we ons echter op Duitse en Belgische ingezetenen voor de beoordeling van de mogelijke effecten van de KBB op grensregio's, omdat zij in deze regio's nog steeds de grootste groep niet-ingezetenen vormen. Daarnaast forenzen ze meer op dagelijkse basis en hebben zij vaker arbeidscontracten voor de lange termijn. Tabel A.8 laat het aantal niet-ingezeten werknemers dat in België of Duitsland woont zien als percentage van de totale beroepsbevolking in de betreffende grensregio. Tabel A.9 doet hetzelfde voor alle Nederlandse COROP-gebieden. Afbeelding 3 is een kaart met alle Nederlandse COROP-gebieden op basis van dezelfde gegevens als tabel A.9. In de afbeelding worden alleen de gegevens voor 2016 weergegeven, omdat er in de loop van de tijd niet veel verandering plaatsvindt. Het is belangrijk op te merken dat het (afhankelijk van het jaar) voor 25%-30% van de werknemers (nog) onbekend is in welke grensregio ze werken. Deze percentages zijn echter vergelijkbaar voor ingezetenen en niet-ingezetenen werknemers. Zij zullen dus hoogstwaarschijnlijk de werkelijkheid benaderen, al dient hierbij de nodige omzichtigheid te worden betracht. Voor niet-grensregio's geldt dat het aandeel Belgische en Duitse niet-ingezeten werknemers nooit groter is dan 0,9% van de totale beroepsbevolking. In grensregio's vormen inwoners van Duitsland en België gemiddeld echter een veel groter aandeel van de totale beroepsbevolking. Dit geldt met name voor de regio's die zowel aan Duitsland als aan België grenzen. In Midden-Limburg woonde in 2016 3,6% van de beroepsbevolking in België of Duitsland, terwijl dit percentage in Zuid-Limburg 5,6% bedroeg. Voor Midden-Limburg bleven deze verhoudingen nagenoeg stabiel in de periode 2013-2016, terwijl Zuid-Limburg een lichte daling registreerde (vanaf 6,2% in 2013). In de andere grensregio's is ook niet veel variatie opgetreden in de loop van de tijd. Illustratief hiervoor is het percentage van niet-ingezeten werknemers dat in België of Duitsland woont. Dit bleef in de periode 2013-2016 constant op 1% van de totale Nederlandse beroepsbevolking (zie tabel A.9).

4.3 Een voorlopige ex-post beoordeling: door de tijd heen veranderende trend?

Laten de cijfers die tot nu toe bekend zijn een verandering zien in de ontwikkeling en de groepsamenstelling van het aantal niet-ingezeten werknemers in Nederland in de periode na de invoering van de KBB (2015-2016) in vergelijking met de periode daarvoor (2013-2014)? Allereerst zien wij een stijgende trend in het totale aantal niet-ingezeten werknemers. Deze trend lijkt hardnekkig in de tijd en lijkt niet te zijn veranderd sinds de invoering van de KBB. Wat betreft de nationaliteit en arbeidssector van niet-ingezetenen zien wij ook een stevige trend gedurende de gehele periode 2013-2016; het aantal Poolse en "andere" staatsburgers neemt toe, evenals het aantal niet-ingezetenen dat in de commerciële dienstverlening werkt. De grensregio's vertonen ook geen significante veranderingen. In de twee grensregio's die aan zowel België als Duitsland grenzen en potentieel het meest getroffen worden door de KBB is het aandeel Belgische en Duitse ingezetenen als percentage van de totale beroepsbevolking nagenoeg gelijk over de periode 2013-2016. Waar Zuid-Limburg een lichte daling vertoont, delen andere grensregio's deze trend niet. Globaal genomen blijkt uit deze voorlopige ex-post beoordeling dat de KBB geen verstrekkinge gevolgen heeft voor het aantal niet-ingezeten werknemers en de samenstelling van deze groep in Nederland en in de Nederlandse grensregio's. Deze beoordeling biedt ons echter geen mogelijkheid ons te richten op diegenen die waarschijnlijk de meeste invloed van de KBB ervaren: zij die minder dan 90% van hun totale inkomen in Nederland verwerven. Bovendien kunnen de mogelijke vertraagde effecten van de regeling nog niet worden beoordeeld, aangezien de beschikbare gegevens slechts reiken tot 2016. Deze beperkingen komen nader aan bod in de conclusie.

5. Conclusie, beperkingen en toekomstig onderzoek

5.1 Conclusie

Dit dossier beoordeelt de potentiële en (voorlopige) reële effecten van de kwalificerende buitenlandse belastingplicht (de '90%-regeling') aan de hand van een overzicht van niet-ingezeten werknemers in Nederland over de periode 2013-2016. Tussen 2013 en 2016 is het aantal niet-ingezeten werknemers aanzienlijk toegenomen van ongeveer 133.000 tot ongeveer 186.000. Deze stijging is vooral te danken aan de grote toestroom van Poolse niet-ingezeten werknemers. Het aantal Belgische, Nederlandse en Duitse niet-ingezeten werknemers is vrijwel constant gebleven. De meeste niet-ingezeten werknemers werken in de commerciële sector. Deze sector kent ook de grootste toename van niet-ingezeten werknemers, hetgeen overeenkomt met het feit dat in deze sector de meeste Poolse werknemers werkzaam zijn. De meeste Belgische en Duitse niet-ingezetenen werken in de Nederlandse grensregio's. Vooral in de gebieden die aan België en Duitsland tegelijk grenzen werken relatief veel Belgische en Duitse ingezetenen op de totale beroepsbevolking. Deze gebieden zijn daarmee het meest kwetsbaar voor eventuele negatieve gevolgen van de KBB, aangezien niet-ingezeten werknemers die minder dan 90% van hun totale inkomen in Nederland verwerven ervoor zouden kunnen kiezen niet langer in deze regio's te werken. De eerste, voorlopige ex-post beoordeling in deze rapportage laat echter geen effecten van de KBB zien. Bestudering van de trends in de aantallen niet-ingezeten werknemers en in de samenstelling van deze groep legt geen opmerkelijke verschillen bloot tussen de periode van vóór de invoering KBB (januari 2015) en de periode daarna.

5.2 Beperkingen

Deze rapportage is een eerste poging te komen tot een ex-post beoordeling van de effecten van de KBB. Onderzoek naar de ontwikkelingen binnen de groep van niet-ingezeten werknemers en hun achtergrondkenmerken heeft ons een beter beeld gegeven van de mogelijke en werkelijke gevolgen van deze wetgeving. Zonder inkomensgegevens is het echter onmogelijk precies vast te stellen hoe groot de groep is van niet-ingezeten werknemers die naar verwachting wordt getroffen door de KBB (d.w.z. de groep die minder dan 90 % van hun totale inkomen in Nederland verwerft). Aangezien deze gegevens nog niet beschikbaar waren tijdens de voltooiing van deze rapportage, is het niet mogelijk de groep niet-ingezeten werknemers die waarschijnlijk het meest getroffen wordt door de 90%-regeling volledig in kaart te brengen en zo te komen tot een volwaardige ex-post beoordeling op dit punt. De redenen hiervoor zijn grotendeels dezelfde als in de rapportage van vorig jaar. Zo zijn de belastingaangiftes nog steeds pas volledig afgehandeld tot en met het boekjaar 2014 en ontbreekt in de fiscale gegevens nog steeds een variabele die de exacte inkomenssituatie van niet-ingezeten werknemers weergeeft. Deze informatie is nog niet beschikbaar omdat het proces van het verkrijgen, opschonen en analyseren van de gecombineerde gegevens uit de *polisadministratie* en de Gemeentelijke Basis Administratie (met de daaraan inherente terugkoppelingen) een aanzienlijke hoeveelheid tijd en middelen heeft gekost. Hierdoor was er onvoldoende tijd om de fiscale gegevens volledig en nauwkeurig te verwerken. Toekomstig onderzoek naar dit onderwerp zou moeten kunnen beschikken over de gecombineerde gegevens van de *polisadministratie* en de Gemeentelijke Basis Administratie.

Een andere belangrijke beperking van de huidige effectenbeoordeling en een vruchtbare richting voor toekomstig onderzoek, is dat we niet weten wat er precies gebeurt wanneer het aantal niet-ingezetenen werknemers verandert, bijvoorbeeld wanneer de KBB daadwerkelijk zou leiden tot minder niet-ingezetenen werknemers. Is dit dan te wijten aan het feit dat er meer niet-ingezetenen werknemers naar Nederland zijn verhuisd of betekent het dat ze niet langer in Nederland werken? Dit laatste scenario zou problematisch zijn voor de Nederlandse grensregio's. Het eerstgenoemde scenario lijkt minder problematisch en zou zelfs economisch voordeel kunnen opleveren, zoals meer vraag naar woningen, meer besteding van inkomen in Nederland, enz. Hoewel vanuit het oogpunt van Europese integratie elk negatief effect op de mobiliteit van arbeid en huisvesting problematisch zou zijn, is het belangrijk de drijfveren achter de verandering in het aantal niet-ingezetenen werknemers te kennen om nauwkeurig te kunnen bepalen wat de KBB betekent voor grensregio's. Toekomstige studies dienen zich dus te richten op het precieze gedrag van niet-ingezetenen werknemers sinds de invoering van de KBB en dit te vergelijken met hun gedrag in de periode daarvoor.

5.3 Wat is de volgende stap?

Om deze beperkingen te adresseren en te komen tot een uitgebreidere ex-post beoordeling van de KBB, zijn wij van plan in vervolgrapportages de volgende stappen te ondernemen:

- *Samenvoegen van de datasets: het volgen van personen door de tijd heen.* Om individuele personen door de tijd heen te kunnen volgen en hun mobiliteits- en arbeidspad te kunnen analyseren, moeten de gegevens uit de *polisadministratie* worden samengevoegd met de GBA-gegevens. Door koppeling van de Random Identificatienummers (RIN) van iedereen die tussen 2013 en 2016 in Nederland een niet-ingezetene werknemer was, kunnen we op individueel niveau analyseren hoe het aantal niet-ingezetenen werknemers fluctueert en wat de kenmerken van deze personen zijn. Hiermee kunnen de vragen op de volgende (niet-uitputtende) vragenlijst mogelijk worden beantwoord: Hoeveel mensen die aanvankelijk niet-ingezetene werknemer waren zijn gemigreerd naar Nederland? Hoeveel mensen die aanvankelijk niet-ingezetene werknemer waren werken niet langer in Nederland? Hoeveel mensen zijn in de loop van de tijd niet-ingezetenen geworden? Om wat voor soort mensen gaat het (geslacht, nationaliteit, enz.) en waar wonen zij (bijvoorbeeld in grensregio's)? De antwoorden op deze vragen kunnen een nadere indruk geven van het effect dat de KBB heeft op de woon- en arbeidsmobiliteit van niet-ingezetenen werknemers in Nederland. Daarnaast kunnen longitudinale modellertechnieken worden toegepast om een eventuele trendbreuk in de gegevens vast te stellen ten tijde van de invoering van de KBB.
- *Het analyseren van de inkomensgegevens van de Belastingdienst.* Degenen die minder dan 90% van hun totale inkomen in Nederland verwerven worden waarschijnlijk het meest getroffen door de KBB en zijn ofwel naar Nederland verhuisd (om daar ingezetene werknemer te worden) of niet meer in Nederland werkzaam. Waar het totaal aantal niet-ingezetenen werknemers al een goede indicatie biedt van de potentieel getroffen groep, geeft kennis over het al dan niet voldoen aan de 90%-regeling een nog veel gedetailleerder en verfijnder beeld. De gegevens van de Belastingdienst bevatten deze informatie (d.w.z. over het al dan niet voldoen aan de 90%-regeling door niet-ingezetenen werknemers). Wanneer deze beschikbaar komen, kunnen de mogelijke gevolgen van de KBB fijnmaziger worden geanalyseerd. Inkomensgegevens kunnen ook door de tijd heen worden gecombineerd.

- *Het analyseren van de gegevens uit de polisadministratie/BRP gecombineerd met inkomensgegevens.* Als laatste stap kunnen de individuele gegevens uit de *polisadministratie/BRP* worden gecombineerd met de inkomensgegevens, afhankelijk van beschikbaarheid en kwaliteit. Hiermee zou een longitudinale dataset ontstaan met inkomensgegevens van iedereen afzonderlijk (die het al dan niet voldoen aan de 90%-regeling aangeven), aangevuld met individuele gegevens over demografische kenmerken, woonland, nationaliteit, arbeidssituatie en sector, en de 'werkregio', d.w.z. het gebied in Nederland waar men werkt. Deze rijkdom aan gegevens zou de dataset goed geschikt maken voor statistische analyses, waarbij de effecten van de KBB op de woon- en arbeidsmobiliteit van niet-ingezetenen geraamd kunnen worden met behulp van regressietechnieken en/of tijdreeksen.

Appendix

Tabel A.1: Sekseverdeling onder niet-ingezetenen naar woonland, 2013-2016 (%)

Woonland	2013		2014		2015		2016	
	Man	Vrouw	Man	Vrouw	Man	Vrouw	Man	Vrouw
België	58,5	41,5	59,0	41,0	59,0	41,0	59,3	40,7
Duitsland	69,3	30,7	68,2	31,8	68,1	31,9	67,7	32,3
Polen	66,9	33,1	64,9	35,1	63,9	36,1	64,5	35,5
Overige	86,2	13,8	80,6	19,4	79,8	20,2	79,0	21,0
Totaal	67,5	32,5	66,4	33,6	66,1	33,9	66,5	33,5

Bron: CBS

Tabel A.2: Aantal niet-ingezetenen naar nationaliteit en per sector, 2013 (x1000)

Nationaliteit	Zakelijke dienstverlening	Landbouw, bosbouw & visserij	Publieke & sociale dienstverlening	Industriële sector	Onbekend	Totaal
Duits	10,5	0,2	1,2	4,6	0,1	16,6
Nederlands	19,2	0,3	13,0	8,3	0,2	41,0
Overige	10,9	0,2	0,8	3,3	0,1	15,3
Pools	38,7	3,9	0,2	2,5	0,5	45,8
Totaal	85,8	4,7	18,9	22,6	0,9	132,8

Bron: CBS

Tabel A.3: Aantal niet-ingezetenen naar nationaliteit en per sector, 2014 (x1000)

Nationaliteit	Zakelijke dienstverlening	Landbouw, bosbouw & visserij	Publieke & sociale dienstverlening	Industriële sector	Onbekend	Totaal
Duits	9,7	0,2	1,3	4,2	0,0	15,5
Nederlands	20,0	0,3	13,5	8,4	0,2	42,4
Overige	15,0	0,4	1,0	4,0	0,2	20,5
Pools	49,5	4,5	0,2	2,6	0,3	57,0
Totaal	100,7	5,5	19,7	23,2	0,7	149,6

Bron: CBS

Tabel A.4: Aantal niet-ingezeten werknemers naar nationaliteit en per sector, 2015 (x1000)

Nationaliteit	Zakelijke dienstverlening	Landbouw, bosbouw & visserij	Publieke & sociale dienstverlening	Industriële sector	Onbekend	Totaal
Belgisch	6,7	0,1	3,6	4,0	0,0	14,4
Duits	10,0	0,1	1,3	4,0	0,0	15,5
Nederlands	20,6	0,3	13,2	8,3	0,2	42,6
Overige	19,1	0,6	0,9	4,1	0,4	25,2
Pools	67,0	4,7	0,3	2,7	1,3	76,0
Totaal	123,6	5,9	19,3	23,1	1,9	173,8

*Bron: CBS***Tabel A.5: Aantal niet-ingezeten werknemers naar nationaliteit en per sector, 2016 (x1000)**

Nationaliteit	Zakelijke dienstverlening	Landbouw, bosbouw & visserij	Publieke & sociale dienstverlening	Industriële sector	Onbekend	Totaal
Belgisch	7,0	0,1	3,6	4,2	0,1	14,9
Duits	9,6	0,1	1,4	3,9	0,1	15,1
Nederlands	21,0	0,3	13,2	8,3	0,3	43,1
Overige	24,1	0,7	1,0	4,2	0,6	30,7
Pools	71,6	5,0	0,2	2,8	2,6	82,3
Totaal	133,3	6,2	19,5	23,4	3,8	186,1

Bron: CBS

Tabel A.6: Niet-ingezetene werknemers naar NUTS1 en NUTS3/COROP-gebied, als percentage van het totaal aantal niet-ingezetene werknemers voor de periode 2013-2016

NUTS1 regio	NUTS3/COROP regio	2013	2014	2015	2016
Noord-Nederland	Oost-Groningen	0,2	0,2	0,1	0,1
	Delfzijl en omgeving	0,2	0,2	0,2	0,1
	Overig Groningen	0,4	0,8	0,8	0,7
	Noord-Friesland	0,1	0,2	0,2	0,2
	Zuidoost-Friesland	0,1	0,2	0,3	0,3
	Noord-Drenthe	0,2	0,4	0,5	0,5
	Zuidoost-Drenthe	1,0	0,9	0,8	0,7
	Zuidwest-Drenthe	0,2	0,3	0,3	0,4
Oost-Nederland	Noord-Overijssel	0,6	1,1	1,0	1,0
	Zuidwest-Overijssel	0,3	0,3	0,4	0,5
	Twente	1,2	1,0	0,9	1,1
	Veluwe	1,1	1,3	1,2	1,4
	Achterhoek	1,9	1,7	1,7	1,8
	Arnhem/Nijmegen	3,0	2,7	3,0	3,1
	Zuidwest-Gelderland	1,5	1,8	1,6	1,5
	Flevoland	0,5	1,0	0,9	0,9
West-Nederland	Utrecht	2,0	1,7	1,7	1,8
	Kop van Noord-Holland	0,7	1,4	1,4	1,6
	Alkmaar en omgeving	0,2	0,4	0,5	0,3
	IJmond	0,4	0,5	0,6	0,4
	Agglomeratie Haarlem	0,5	0,5	0,5	0,5
	Zaanstreek	0,2	0,3	0,3	0,3
	Groot Amsterdam	4,6	6,3	6,7	6,2
	Gooi en Vechtstreek	0,2	0,2	0,2	0,2
	Agglomeratie Leiden en Bollenstreek	0,9	1,8	0,8	1,0
	Agglomeratie 's-Gravenhage	1,6	2,7	3,0	3,2
	Delft en Westland	1,6	2,6	4,1	4,3
	Oost Zuid-Holland	0,5	0,7	0,7	0,8
	Groot-Rijnmond	4,6	5,3	5,3	5,1
	Zuidoost Zuid-Holland	0,9	1,3	0,9	1,0
	Zeeuwsch-Vlaanderen	1,0	1,2	1,0	0,9
Overig Zeeland	0,4	0,5	0,4	0,5	
Zuid-Nederland	West Noord-Brabant	4,8	5,0	5,1	5,0
	Midden Noord-Brabant	2,7	3,3	3,2	3,2
	Noordoost Noord-Brabant	1,7	1,7	1,9	1,8
	Zuidoost Noord-Brabant	6,2	6,9	6,7	6,5
	Noord-Limburg	7,0	7,4	7,3	7,1
	Midden-Limburg	2,1	1,9	2,1	2,2
	Zuid-Limburg	8,2	7,2	6,3	6,1
Ontbrekend		34,6	25,3	25,3	25,8
Totaal		100	100	100	100

Bron: CBS. *Opmerking: Het aantal niet-ingezetenen waarvan onbekend was in welke COROP regio ze werkten bedroeg 45.876 in 2013, 37.916 in 2014, 43.918 in 2015 en 48.015 in 2016. Dit betekent dat de getoonde percentages mogelijk niet volkomen nauwkeurig zijn.*

Tabel A.7: Niet-ingezetenen naar NUTS3/COROP-grensregio, samengevoegd naar nationaliteit in de periode 2013-2016 (x1000)

NUTS3/COROP-gebied	Woonland	2013	2014	2015	2016
Midden-Limburg	België	1,4	1,4	1,4	1,4
	Duitsland	1,0	1,0	1,1	1,2
	Polen	0,3	0,3	1,0	1,3
	Overige	0,1	0,1	0,2	0,2
	Totaal	2,8	2,9	3,7	4,1
Zuid-Limburg	België	8,2	7,3	7,2	7,3
	Duitsland	2,3	2,7	2,8	3,0
	Polen	0,3	0,5	0,7	0,6
	Overige	0,1	0,3	0,3	0,4
	Totaal	10,9	10,8	11,0	11,3
Alle NUTS3/COROP-gebieden langs de Duitse grens	België	0,9	1,2	1,2	1,3
	Duitsland	11,6	11,1	12,4	12,7
	Polen	1,4	2,0	2,3	3,1
	Overige	5,8	8,2	9,8	10,4
	Totaal	19,8	22,4	25,7	27,6
NUTS3/COROP-gebieden langs de Belgische grens	België	11,6	12,2	12,2	12,2
	Duitsland	2,3	2,2	2,4	2,5
	Polen	1,2	2,1	3,1	4,1
	Overige	4,9	8,7	10,9	11,2
	Totaal	20,0	25,2	28,6	29,9

Bron: CBS. *Opmerking: Het aantal niet-ingezetenen waarvan onbekend was in welk COROP-gebied ze werkten bedroeg 45.876 in 2013, 37.916 in 2014, 43.918 in 2015 en 48.015 in 2016. Dit betekent dat de getoonde aantallen lager geraamd zijn dan de reële aantallen.*

Tabel A.8: Niet-ingezetene werknemers woonachtig in België of Duitsland naar NUTS3/COROP-grensregio, als percentage van de totale werkzame beroepsbevolking in de periode 2013-2016

Grensland	NUTS3/COROP-gebied	2013	2014	2015	2016
België	Zeeuwsch Vlaanderen	3,8	4,4	4,4	4,3
	Overig Zeeland	0,4	0,4	0,5	0,4
	West-Noord-Brabant	1,9	1,7	1,7	1,6
	Midden-Noord-Brabant	1,4	1,3	1,3	1,3
	Zuidoost-Noord-Brabant	2,1	2,2	2,1	2,1
Duitsland	Oost-Groningen	1,4	1,0	1,0	1,0
	Zuidoost-Drenthe	2,1	1,7	1,5	1,6
	Noord-Overijssel	0,4	0,6	0,5	0,5
	Twente	1,2	1,2	1,2	1,2
	Achterhoek	2,7	2,4	2,6	2,8
	Arnhem/Nijmegen	1,3	1,4	1,6	1,5
	Noord-Limburg	4,0	3,8	4,2	4,3
België en Duitsland samen	Midden-Limburg	3,3	3,5	3,5	3,6
	Zuid-Limburg	6,2	5,8	5,6	5,6

Bron: CBS. *Opmerking: Van ongeveer 25%-30% van de werknemers is niet bekend in welk COROP-gebied ze werken. Deze percentages zijn echter vergelijkbaar voor ingezetene en niet-ingezetene werknemers. Zij zullen dus hoogstwaarschijnlijk de werkelijkheid benaderen, al dient hierbij de nodige omzichtigheid te worden betracht.*

Tabel A.9: Niet-ingezetene werknemers woonachtig in België of Duitsland naar NUTS1- en NUTS3/COROP-gebied, als percentage van de totale werkzame beroepsbevolking in de periode 2013-2016

NUTS1-gebied	NUTS3/COROP-gebied	2013	2014	2015	2016
Noord-Nederland	Oost-Groningen	1,4	1,0	1,0	1,0
	Delfzijl en omgeving	0,9	0,6	0,8	0,7
	Overig Groningen	0,3	0,4	0,5	0,5
	Noord-Friesland	0,1	0,2	0,2	0,3
	Zuidoost-Friesland	0,1	0,2	0,3	0,3
	Noord-Drenthe	0,2	0,4	0,3	0,4
	Zuidoost-Drenthe	2,1	1,7	1,5	1,6
	Zuidwest-Drenthe	0,5	0,4	0,4	0,6
Oost-Nederland	Noord-Overijssel	0,4	0,6	0,5	0,5
	Zuidwest-Overijssel	0,5	0,4	0,7	0,7
	Twente	1,2	1,2	1,2	1,2
	Veluwe	0,4	0,4	0,5	0,5
	Achterhoek	2,7	2,4	2,6	2,8
	Arnhem/Nijmegen	1,3	1,4	1,6	1,5
	Zuidwest-Gelderland	0,7	0,5	0,5	0,5
	Flevoland	0,3	0,4	0,4	0,4
West-Nederland	Utrecht	0,4	0,3	0,4	0,4
	Kop van Noord-Holland	0,1	0,7	0,5	0,5
	Alkmaar en omgeving	0,1	0,3	0,3	0,3
	IJmond	0,1	0,2	0,3	0,3
	Agglomeratie Haarlem	0,1	0,3	0,2	0,3
	Zaanstreek	0,1	0,3	0,2	0,3
	Groot Amsterdam	0,3	0,4	0,4	0,4
	Gooi en Vechtstreek	0,2	0,2	0,3	0,4
	Agglomeratie Leiden en Bollenstreek	0,3	0,2	0,2	0,2
	Agglomeratie 's-Gravenhage	0,3	0,4	0,4	0,4
	Delft en Westland	0,2	0,3	0,3	0,3
	Oost Zuid-Holland	0,3	0,4	0,3	0,3
	Groot-Rijnmond	0,4	0,5	0,5	0,5
	Zuidoost Zuid-Holland	0,5	0,6	0,5	0,5
	Zeeuwsch-Vlaanderen	3,8	4,4	4,4	4,3
Overig Zeeland	0,4	0,4	0,5	0,4	
Zuid-Nederland	West Noord-Brabant	1,9	1,7	1,7	1,6
	Midden Noord-Brabant	1,4	1,3	1,3	1,3
	Noordoost Noord-Brabant	0,6	0,6	0,6	0,7
	Zuidoost Noord-Brabant	2,1	2,2	2,1	2,1
	Noord-Limburg	4,0	3,8	4,2	4,3
	Midden-Limburg	3,3	3,5	3,5	3,6
	Zuid-Limburg	6,2	5,8	5,6	5,6
Ontbrekend		1,1	1,0	1,0	1,0
Totaal		1,0	1,0	1,0	1,0

Bron: CBS. *Opmerking: Van ongeveer 25%-30% van de werknemers is niet bekend in welk COROP-gebied ze werken. Deze percentages zijn echter vergelijkbaar voor ingezetene en niet-ingezetene werknemers. Zij zullen dus hoogstwaarschijnlijk de werkelijkheid benaderen, al dient hierbij de nodige omzichtigheid te worden betracht.*

Gemeente Maastricht

Maastricht University

EUREGIO

neimed

Zuyd
Hogeschool

provincie limburg

gesubsidieerd door de Provincie Limburg

ITEM is een initiatief van Universiteit Maastricht (UM), het Nederlands Expertise en Innovatiecentrum Maatschappelijke Effecten Demografische krimp (NEIMED), Zuyd Hogeschool, de Gemeente Maastricht, de Euregio Maas-Rijn (EMR) en de Provincie Limburg (NL).

Institute for Transnational and Euregional
cross border cooperation and Mobility / ITEM

Postadres:

Postbus 616, 6200 MD Maastricht

Bezoekersadres:

Bouillonstraat 1-3, 6211 LH Maastricht

Avenue Céramique 50, 6221 KV Maastricht

T: 0031 (0) 43 388 32 33

E: item@maastrichtuniversity.nl

www.twitter.com/ITEM_UM

www.maastrichtuniversity.nl/item